

Over “De Muizen van Leningrad”.

“Mijn goede vriend en favoriete tekenaar Thomas Du Caju verslikte zich in zijn koffie toen ik hem vertelde dat ik een strip wilde schrijven over het beleg van Leningrad. De week ervoor waren we nog aan het brainstormen over een hongerige vrouwelijke vampier aan boord van een Brits slagschip. Geheel toevallig had ik een artikel gelezen over de trotse miljoenenstad Sint-Petersburg, en hoe die tijdens de tweede wereldoorlog 29 maanden lang was omsingeld door de Nazitroepen. De meest noordelijk gelegen grootstad ter wereld heette toen Leningrad en was in alle opzichten weelderig: kilometerslange, rechte lanen, uitgestrekte parken vol standbeelden op sokkels en grootse paleizen uit de negentiende eeuw. Leningrad was bovendien een rebelse stad van kunstenaars, componisten, schrijvers en tegenstanders van Stalin. In 1941 wilde Adolf Hitler de miljoenenstad uithongeren en Stalin stak geen vinger uit om de metropool te ontzetten.

Het artikel dat ik las draaide rond de Leningrad-symfonie van Dmitri Sjostakovitsj die het belegerde Leningrad tijdens de zomer van 1941 wist te ontvluchten. Op 9 augustus 1942, toen al honderdduizenden doden waren gevallen door uithongering en bombardementen, ging de symfonie van Sjostakovitsj in het belegerde Leningrad in première, uitgevoerd door slechts vijftien leden van het plaatselijke radio-orkest. Aanvankelijk waren ze met zeventien geweest maar tijdens de repetities vielen er twee

gewoon dood met hun instrument nog in de hand. Ze waren uitgemergeld en verzwakt door de honger. Het concert werd rechtstreeks uitgezonden op de radio en was via luidsprekers in de hele stad en aan de frontlinie errond te horen. Ook de Nazi's konden de opvoering horen in hun loopgraven. Ze belegerden de stad toen al een jaar en de hele opvoering moest hen ontmoedigen en doen inzien dat ze de stad nooit klein zouden krijgen.

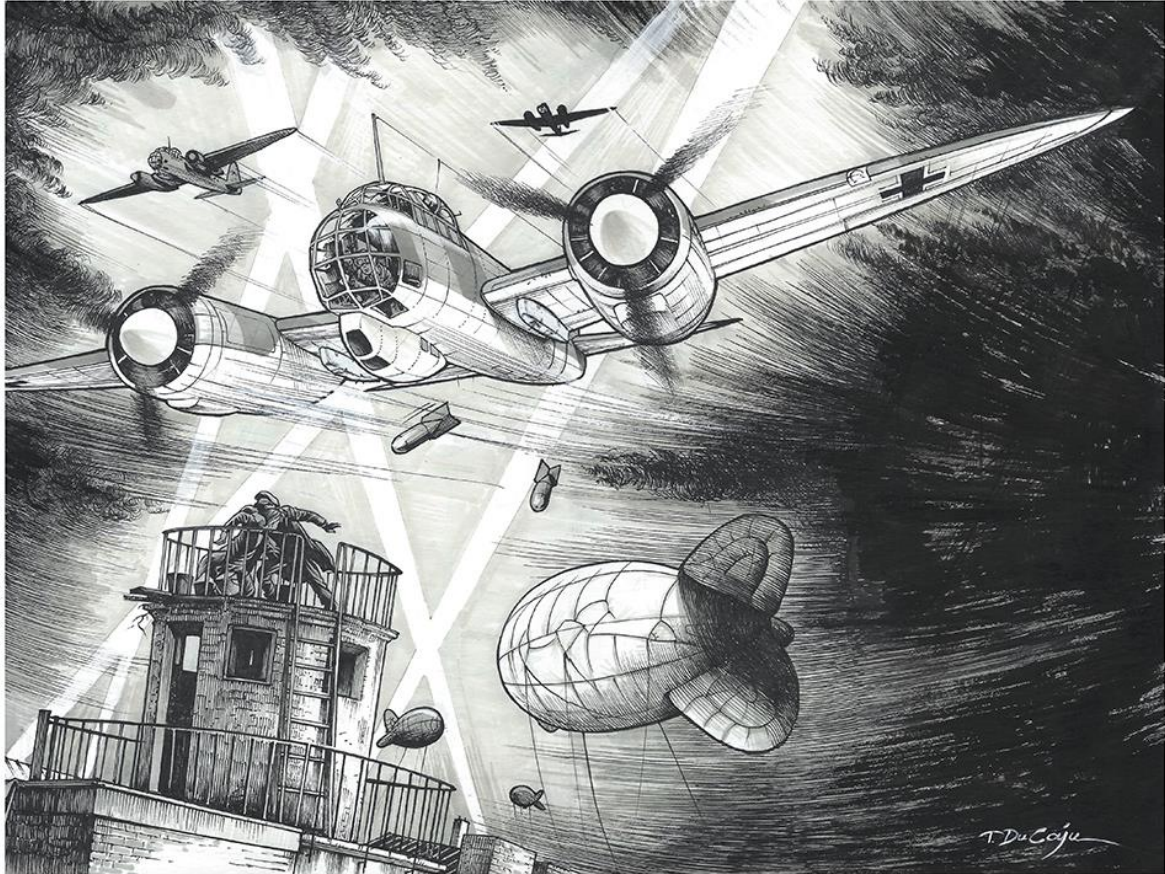
Ik wilde aanvankelijk het verhaal van die opvoering in een scenario vertellen. Mijn eerste versie van het scenario draaide rond de jonge violiste Anka (een koosnaam voor Kalinka) die haar overleden vader in het orkest zou vervangen. Maar toen ik de vrienden van Anka aan het ontwikkelen was, namen die op een of andere manier het verhaal over. Ze lieten me niet los, die drie snotneuzen. Ze bleven maar roepen in mijn hoofd. Ze wilden erbij horen. Het verhaal van de jonge violiste en haar vader werd zo het verhaal van vier adolescenten die denken dat hun vriendschap tegen alles is bestand, zelfs tegen een oorlog. Maar niets blijkt minder waar. Oorlog vernietigt alles, zelfs de meest hechte vriendschap. Ik ben al scenarist die schreeuwende personages in mijn hoofd gevolgd. Soms gebeurt het zo. En het leukste is dat personages dingen gaan doen die je als scenarist zelf niet had verwacht.

Toen ik las over het beleg van Leningrad kon ik één detail niet uit mijn hoofd zetten: het bombardement van Lychkovo. Je moet weten dat de Duitse pantsertroepen op 21 juli 1941 de grens overstaken en het Russische leger in de pan hakten. Het stadsbestuur van

Leningrad, bezorgd om de Duitse opmars, besloot om de kinderen van de stad naar het “veilige” platteland te sturen, honderd kilometer ten zuiden van Leningrad, naar een dorpje dat Lychkovo heette. Die bijna tienduizend kinderen waren nog maar enkele dagen aangekomen toen ze alweer in allerijl geëvacueerd moesten worden. Maar de Messerschmitts bombardeerden het station en de treinen vol met kinderen. In de weken die volgden zwierven overlevende kinderen in groepjes door het platteland en probeerden ze terug te geraken in Leningrad. Die gebeurtenis wordt verteld in het eerste deel van De Muizen van Leningrad.

Het tweede deel gaat over het beleg zelf en over die eerste hongerwinter van 1941-1942 die honderdduizenden levens eiste. Ik las een stapeltje boeken over het beleg, over de tijd van Stalin en zelfs over de Russische keuken. Toch bleef de symfonie zijn rol spelen in het verhaal. Begin jaren zestig, zo'n twintig jaar na de legendarische opvoering in de belegerde stad, werd de symfonie weer opgevoerd in Leningrad met de overlevende leden van het oorspronkelijke orkest en met dezelfde dirigent. Daarmee begint en eindigt “De Muizen van Leningrad”.

Het hele verhaal heeft Thomas en ik twee jaar beziggehouden. Thomas documenteerde zich uitvoerig en wist in zijn tekeningen de kou, de honger en uitzichtloosheid van de stad te vatten. Maar hij wist ook van Anka (want rond haar draait alles tenslotte) een prachtige heldin te maken. Ergens is het jammer dat het verhaal in twee delen werd uitgegeven, want het gaat om één verhaal waarin de onschuld van vier adolescenten

wordt vernalen door de oorlogsmachine. Dit verhaal draait niet rond goed en kwaad. Er is maar één schuldige en dat is het spook van de oorlog.”

- Jean-Claude van Rijckeghem, scenarist

